

Garnyny doýrup, okadyp bilmejek çagaňyzy dogurmaň!

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbié

написано kitapcy | 24 января, 2025

Garnyny doýrup, okadyp bilmejek çagaňyzy dogurmaň! GARNYNY DOÝRUP, OKADYP BILMEJEK ÇAGAÑYZY DOGURMAŇ!

Bize ertiriň hassahanalaryny, ýetimler öýlerini, türmelerini doldurjak, jahyl, elinden kär gelmeyän, serseri ýüz millionyň hajaty ýok! Bize – adam kimin ýaşap, durmuşyň nygmatlaryndan peýdalanmaga mümkünçilikleri bolan, iň bolmanda ýüze çykýan nogsanlyklary aradan aýyrmaga ukyplı ýigrimi million ildeşimiziň bolany has peýdaly. Munuň üçin her bir işe bir uçdan däl-de, düýp-teýkaryndan ýapyşyp, turuwbaşdan ýurtdaky bedibagt ýoksullyk, jahyllık, sosial deňsizlik, gysgaça aýdanda, ähli agsaýan taraplarymyza garşıy göreşmek lazıym.

Islendik sosial mesele öz-özünden döremeyär, olaryň hemmesi biri-biri bilen baglansyklıdyr. Zynjyryň bir halkasyny elimize alyp, galan bölegini ýatdan çykarsak, oba ýerlerde on çaga do grup bilimsizlik, esewansyzlyk, ýeter-ýetmezçilik zera rly diňe ikisini sag-salamat ulaldyp bilyän eneleri, ysytmadan, inçekeselden ölen, trahomadan kör bolan uly ýaşlylarymyzy oýlaman «köp çaga dogurdyp bilezok, şoň üçinem az we yzagalak halk bolmagymyzda galýas» diýip gygyrsak, gülkünç ýagdaýa düşeris.

• Bu ýurdy halas etmek üçin

Ýurdy yzagalaklykdan halas etmek üçin herkeşin özüce pikiri bar. Her kimiňem öz pikiri özüne dogry, özünkiden başgasy ähmiýetsiz, manysyz, ýalňyş... Çala çaykanan intelligentlere

mahsus gözýetimi darlyk we werziş bolnan edähet bilen bir topar okumyş şeýle ýazýarlar, öz eňeklerine tutdurýarlar:

«Gadyrdanlar, bu ýurdy halas etmek için her obada mekdep açmaly, ondan soňky işler aňsat.»

«Gadyrdanlar bu ýurdy ösdürmek için her öye bir bufet paýlamaly, galan zat öz-özi bolar gider...»

«Gadyrdanlar, owaly bilen ogrular asylsyn, namyslylar galsyn, soň görün, bu ýurt nähili bolýar.»

Soňky wagtlarda bul aýdymalaryň yzyna «ilatymyzy köpeldeliň, ýurt derhal Ýewropanyň yzyndan ýeter» heňi-de goşuldy. «Bu watan ýüz milliony goýnunda saklap biler!» diýilýär we bu ýüz milliona 5-10 çaga goşmak için jan etmeyänleri şobada «watan dönügi» hasaplap bilyärler. Jeza derejesindäki sallahlyk we çaga salgytlary arkaly ilate köpeltmek isleyärler. Bu watan ýüz milliony saklaram, dogry! Emma häzirki ýagdaýy bilen on sekiz milliony zordan saklaýar. Bulam birinji höküm ýaly dogry zat. Eýsem bular ýaly teklipleri orta atýanlar ilateň artmagy we azalmagy ýaly zatlaryň halkyň sosial ýagdaýy bilen gündengöni baglanşyklydygyny bilenoklarmyka? Ýa-da bilmediksirän bolmagy has dogrusy hasaplaýarlarmy.

Mundan birnäçe aý öň «atasy belli däl çagalar» meselesi köpimizi başagaý etdi. Obalarda dini nika gyýdyryp öýlenmegiň, iki-üç aýal almagyň öňüni alyp bolmaýsy agzalyp, muňa garşı çäre gözlenýärdi. Indem sallahlar öýlenenok diýip gowurturuzmak ne tasin!

Eýsem sallahlyk salgydyny teklip edýänleriň ýustisiýa edaralarynyň bu bikunun nikalaşmalar baradaky anketasyndan we atasy anyklanmadık çagalar meselesinden habarlary ýokmuka? Halkyň agramly bölegi birden köp aýal almaga mejbir bolýar, galan bölegem hiç öýlenmeýän bolsa, munuň üstünde çynlakaý oýlanmaly dälmikä? Bäş-üç maddalyk kanun çykaryp hemme meseleleri çözjek bolmaga synanyşmak – ýurduň sosial binýadıydaky bulaşyklygy, ykdysady gatnaşyklardaky agsamalary görmezlige salyp süýji düýşleriň älemine gark bolmak dälmii näme? Eýsem «köp çaga ýetişdirmeli!» diýip, ýyladyjyly

(otopleniýeli) otaglarynda, kristal ýazuw stollarynyň başynda «söz bilen dünýäni düzedýändirin» öýdýänler bu «köp çagalaryň» ýagdaýyny bir bilyärmikä?

Ankaranyň Yenişehir tarapynda ser-sepil çagalary görmezlerem, sebäbi ýenişehirlileriň göz sapasyny we wyždan rahatlygyny göz öňüne tutýan Ankara welaýaty bular ýaly çagalaryň aýagyny ol ýere sekdiňtmeýär, olar diňe Bendderesi we Dag raýonlarynda gezýärler, dilegçilik edýärler, hor-zar durmuşda ogurlyk edýärler. Emma Stambul beýle elpe-şelpeligi edip bilenok, Stambulyň her ýerinde bu sary meñizli, taýak ýaly somsaýak, saçlary ösgün, aýakýalaňaç çagalary görmek mümkün.

Çeşme ýakalarynda ýatyp-turýan, guramaçylykly dilegçi toparlar tarapyndan ulanylýan, aşsamara incejik sesler bilen «iň soňky, iň soňky, iň täze habar!» diýip gygyryp, goltugynda ýagyş-gara ezlen birküç sany gazet bilen köceme-köçe selpäp ýören, gämi duralgalarynda, garalyp giden ellerindäki karton gutylary uzadyp: «Täze durmuş... Gör-ä, täze durmuş!» diýip, ýalbaryp-ýakaryp janyňy alyp gelýän çagalara görkezýän belent adamkärçilikli gyzyklanmalarymyza esaslanyp has köp çagalarymyzyň bolmagyny isleýärismi? Ýa-da Hajy Bekdaşyň palçykdan ýasan adamlary üçin aýdan: «Ryskyny men beremok diýip basybermelimi ýa?» prinsipini ýöretjek bolýarysmy?

Ýok, gaýtam ryskyny bermeýändigimiz, berip bilmeýändigimiz üçin ne-hä çagalaryň, ne-de ilatyň köpelmegini islemäge hakymyz ýokdur.

Garnyny doýrup, edep-terbiýe berip, okuwyny üpjün edip bilmejek her bir çagamyz «bu ýurda ýüz million lazı!» diýýänleriň gözüne olary gaflat ukusyndan oýandyrmak üçin sokulan barmakdyr.

Bize ertiriň hassahanalaryny, ýetimler öýlerini, türmelerini doldurjak, jahyl, elinden kär gelmeýän, serseri yüz millionyň hajaty ýok! Bize – adam kimin ýaşap, durmuşyň nygmatlaryndan peýdalananmaga mümkünçilikleri bolan, iň bolmanda ýuze çykýan nogsanlyklary aradan aýyrımagá ukyplı ýigrımı million ildeşimiziň bolany has peýdaly.

Munuň üçin her bir işe bir uçdan däl-de, düýp-teýkaryndan ýapışyp, turuwbaşdan ýurtdaky bedibagt ýoksullyga, jahylliga,

sosial deňsizlige, gysgaça aýdanda, ähli agsaýan taraplarymyza garşy göreşmek lazımk.

Islendik sosial mesele öz-özünden döremeyär, olaryň hemmesi biri-biri bilen baglanyşyklydyr. Zynjyryň bir halkasyny elimize alyp, galan bölegini ýatdan çykarsak, oba ýerlerde on çaga dogrup bilimsizlik, esewansyzlyk, ýeter-ýetmezçilik zeraarly diňe ikisini sag-salamat ulaldyp bilyän eneleri, ysytmadan, inçekeselden ölen, trahomadan kör bolan uly ýaşylarymyzy oýlamан «köп çaga dogurdyp bilemezok, şoñ üçinem az we yzagalak halk bolmagymyzda galýas» diýip gygyrsak, gülkünç ýagdaýa düşeris.

Bize täze durmuş getirip biljek täze nesil, täze hemle, täze dünýägaraýyş gerek. Emma biziň isleýän bu täze durmuşymyz ýokarda agzalan çagalaryň satýan jynsyndan, ser-sepil we gorkunç «täze durmuşy!» däl.

Sabahatdin ALY,
«Markopaşanyň ýazgylary we beýlekiler»

«Tan» gazeti, 09.02.1944 ý. Pedagogika we edep-terbiye